Превод от английски език

АКТУАЛИЗИРАН НА 26 МАРТ 2020 Г.

КОНСУЛТАТИВЕН ДОКУМЕНТ НА МФФ ПО ВЪПРОСИ НА ЗДРАВЕТО

COVID-19: ЧЕСТО ЗАДАВАНИ ВЪПРОСИ И РАЗРУШАВАНЕ НА МИТОВЕ

МЕЖДУНАРОДНА ФЕДЕРАЦИЯ ПО ФАРМАЦИЯ

COVID-19:
ЧЕСТО ЗАДАВАНИ ВЪПРОСИ И РАЗРУШАВАНЕ НА МИТОВЕ

МФФ ще актуализира настоящите временни насоки при получаване на още информация.

Съдържание

Цел на настоящия документ 4

Отговори на въпроси, задавани често от обществеността и пациенти 4

Какво е нов коронавирус? 4

Какъв е източникът на SARS-CoV-2? 4

Как се разпространява вирусът? 5

Може ли да се прихване COVID-19 от лице, което няма симптоми? 5

Може ли бременна жена да предаде вируса на плода? 5

Може ли вирусът да се предаде от майка на дете чрез кърмене? 5

SARS-CoV-2 същият ли е като БРС-CoV или SARS вируса? 5

Имам висока температура и кашлица. Възможно ли е това да е новият коронавирус? 6

Какво мога да направя, за да се защитя от зараза? 6

Има ли конкретни лекарства за профилактика или лечение на COVID-19? 6

Ваксините срещу пневмония предпазват ли ви от COVID-19? 6

Антибиотиците ефективни ли са за лечение на COVID-19? 6

Трябва ли да бъде спряно лечение с ACEi или ARBs поради повишен риск от усложнения с COVID-19? 7

Безопасно ли е да се използват НСПВ лекарства, включително ибупрофен, за контрол на висока температура и болка при пациенти с COVID-19? 7

Може ли вирусът да мутира преди да бъдат разработени лечение или ваксини? 7

Могат ли мултивитамини и препарати за подсилване на имунитета да предпазят хората от вируса? 7

Могат ли хора, които са се излекували от COVID-19, да се заразят отново? 8

Ще изчезне ли COVID-19 от само себе си при по-топло време? 8

Безопасно ли е да се получи писмо или колет от зона, за която е съобщено, че има COVID-19? 8

Може ли COVID-19 да се пренася чрез ухапвания от комари? 8

Медицинските маски ефективни ли са за защита от зараза? 8

Носенето на гумени / латексови ръкавици навън ефективно ли е за предотвратяване на зараза с новия коронавирус? 8

Защо някои заразени лица показват отрицателни резултати на тестовите набори? 8

Бях в засегната зона и имам диария. Възможно ли е това да е COVID-19? 9

Могат ли домашни любимци да разпространяват COVID-19 у дома? 9
Пътувах до една от страните с голям брой случаи на COVID-19. Какво трябва да направя? 9
Доколко ефективни са температурните скенери за откриване на хора заразени с новия коронавирус? 9
Разрушаване на митове 9
COVID-19 засяга само възрастни хора или хора с предшестващи заболявания 9
Трябва да се избягват контакти с хора от засегнатите страни, докато не научим повече за заболяването 9
Вирусът е разработен в лаборатория 10
Яденето на чесън може да предотврати COVID-19 10
Дим и газ от фойерверки и фишеци предотвратяват заразяване с COVID-19 10
Пръскането на цялото тяло със спирт или хлор може да убие новия коронавирус 10
Мазането със сусамово олио блокира COVID-19 и не му позволява да проникне в тялото 10
Пиенето на настойка от семена на анасон може да помогне за предотвратяване на заразяване с COVID-19 10
Библиография 11
Валидност 13
Благодарности 13

Цел на настоящия документ

От месец декември 2019 г. насам, епидемия от нов човешки коронавирус се разпространи в много държави и стана причина за хиляди заболели и смъртни случаи. Болестта се нарича COVID-19 и се причинява от новия вирус SARS-CoV-2. Повечето заразени хора имат леки респираторни симптоми, които изчезват от само себе си, но при някои се развива по-тежко заболяване, например пневмония. Вирусът се предава чрез контакт със заразено лице или чрез капчици от дихателната система, когато заразен човек кашля или киха. Съществува по-висок риск от заразяване, ако сте били в зона на разпространение на вируса или ако сте били в близък контакт с лице заразено с новия коронавирус. Съществува и по-висок риск, ако вече страдате от съпътстващи заболявания.

Целта на настоящия документ е да предостави важна информация и насоки за огнищата на коронавирус – и по-конкретно новия коронавирус SARS-CoV-2 и заболяванията, които предизвиква, COVID-19 – за фармацевтите и работещите в аптеките, както в контекста на първичната здравна помощ (т.е. аптеките, от открит тип), така и в болничните заведения, и да предложи набор от препратки, които могат да се използват консултации и повече информация.

Заразяването с коронавирус може да бъде предотвратено и епидемията може да бъде спряна с активното участие на лицата, вземащи решения, професионалистите в сферата на здравеопазването, средствата за масово осведомяване и обществеността. Това беше доказано при предишните епидемии от коронавирус през 2003 г. от SARS-CoV (коронавирус, причиняващ тежък остър респираторен синдром) или през 2012 г. от MERS-CoV (коронавирус причиняващ Близкоизточен респираторен синдром). Целта на настоящия документ е да съдейства на фармацевтите и работещите в аптеките за предотвратяване на разпространението на заболяването и за ефективната борба с него в системата на здравеопазването.

Отговори на въпроси, задавани често от обществеността и пациенти

Какво е нов коронавирус?

Нов коронавирус е такъв, който не е бил идентифициран преди. SARS-CoV-2 не е същият като коронавирусите, които са обичайно разпространени сред хората и причиняват леки заболявания като обикновена настинка. Диагноза с коронавирус 229E, NL63, OC43 или HKU1 не е същата като диагноза с SARS-CoV-2. Това са различни вируси и пациентите с SARS-CoV-2 ще бъдат оценявани различно и за тях ще се полагат различни грижи в сравнение с пациенти с диагноза обичаен коронавирус. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Какъв е източникът на SARS-CoV-2?

Длъжностни лица и партньори в областта на общественото здравеопазване полагат сериозни усилия да установят източника на SARS-CoV-2. Коронавирусите са голямо семейство вируси, някои от които причиняват болести сред хората, а други са разпространени сред животните, включително камили, котки и прилепи. В ход е анализ на генетичното дърво на този вирус, за да бъде определен конкретният източник на вируса, като има съмнения за прилепи поради голямата прилика между този вирус и други коронавируси, които обикновено се срещат при определени видове прилепи. Тежкият остър респираторен синдром (ТОРС), друг коронавирус, който се появи и зарази хора, дойде от циветите, докато Близкоизточният респираторен синдром (БИРС) дойде от камили. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Как се разпространява вирусът?

Този вирус вероятно първоначално се е появил от животински източник, но вече се разпространява от човек на човек. Най-често разпространението между хората става при близък контакт (около 6 фута/1,8 метра) и главно чрез капчици от дихателната система, които се образуват, когато заразено лице кашля или киха, подобно на разпространението на грип и други респираторни патогени. Тези капчици могат да попаднат върху устата, носа или очите на хора, които са наблизо, или евентуално да бъдат вдишани в белите дробове. Заразяването може да стане и ако човек докосне заразена повърхност и след това докосне очите, носа или устата си.

Може ли да се прихване COVID-19 от лице, което няма симптоми?

Описано е предаване на SARS-CoV-2 от лица без симптоми (или лица в инкубационния период). До каква степен става това обаче, остава неизвестно. Широкомащабен серологичен скрининг може би ще успее да даде по-добро разбиране за обхвата на заразяванията без симптоми и за информиран епидемиологичен анализ. (McIntosh, UpToDate Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Transmission, 2020)

Може ли бременна жена да предаде вируса на плода?

Има малко информация по отношение на COVID-19 и бременност. Не е установено вътрематочно или перинатално предаване. В два доклада, които обхващат общо 18 бременни жени със съмнения за или потвърдена пневмония с COVID-19, няма лабораторни доказателства за предаване на вируса на новороденото. Документирани са обаче два неонатални случая на инфекция. В единия случай, диагнозата е поставена на 17-я ден след раждането, след близък контакт с майката на бебето и старшата сестра в родилното отделение, като и двете са били заразени с вируса. Другият случай е диагностициран 36 часа след раждането; източникът и времето на предаване в този случай не са ясни. (McIntosh, Coronavirus disease 2019 (COVID-19) - Special situation: Pregnant women, 2020)

Може ли вирусът да се предаде от майка на дете чрез кърмене?

В ограничени проучвания на жени с COVID-19 и друга инфекция с коронавирус, (SARS-CoV), вирусът не е открит в кърмата; не е известно обаче дали майки с COVID-19 могат да предадат вируса чрез кърмата. Кърмата предоставя защита срещу много болести. Има редки изключения, когато не се препоръчва кърмене или хранене с изцедена кърма. Центровете за контрол и профилактика на заболяванията (CDC) нямат конкретни насоки за кърмене по време на инфекция с подобни вируси като SARS-CoV или Близкоизточен респираторен синдром (БРС-CoV), които също са коронавируси. В ситуация, подобна на COVID-19, CDC препоръчва майка с грип да продължи да кърми бебето или да го храни с изцедена кърма, като същевременно взема предпазни мерки да не предаде вируса на бебето. Предвид малкото случаи на предаване на респираторни вируси чрез кърма, Световната здравна организация заявява, че майки с COVID-19 могат да кърмят. (Academy of Breastfeeding Medicine, 2020)

SARS-CoV-2 същият ли е като MERS-CoV или SARS вируса?

Не. Коронавирусите са голямо семейство вируси, някои от които причиняват болести сред хората, а други са разпространени сред животните, включително камили, котки и прилепи. Наскоро появилият се SARS-CoV-2 не е същият като коронавирусите, които причиняват БРС или ТОРС. Генетичните анализи показват обаче, че се е появил от вирус, който е свързан с вируса, причиняващ ТОРС, а Проучванията продължават. Това е бързо развиваща се ситуация и при поява на нова информация сведенията ще се обновяват.
(Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Имам висока температура и кашлица. Възможно ли е това да е новият коронавирус?

Ако сте били в близък контакт с потвърден случай на COVID-19, възможно е и трябва да бъдете наблюдавани и изследвани. Симптомите на COVID-19 не са специфични за това заболяване и могат да бъдат доста подобни на тези на сезонен грип или други състояния. Ако обаче проявявате някой от симптомите, съветваме Ви да се самоизолирате у дома и да следвате указанията на Вашите национални здравни власти. Ако сте по-възрастни от 65 години или имате други състояния, като сърдечносъдови заболявания, диабет, хронични белодробни заболявания, рак или други състояния (вродени или придобити), които могат да компрометират имунния Ви отговор, Вие сте изложени на по-голям риск да развиете по-тежки форми на заболяванията и Ви съветваме да потърсите подходящи медицински грижи.

Какво мога да направя, за да се защитя от инфекция?

Трябва да се следват обичайните мерки за предотвратяване на разпространението на инфекция: редовно измиване на ръцете, покриване на устата и носа при кашляне и кихане със сгънат лакът или хартиена носна кърпа за еднократно ползване, пълно сготвяне на месо и яйца. Избягвайте близък контакт с всеки, който има симптоми на респираторно заболяване като кашляне или кихане. (Royal Pharmaceutical Society, 2020)

Има ли конкретни лекарства за профилактика или лечение на COVID-19?

Към днешна дата няма конкретно лекарство, препоръчвано за профилактика или лечение на COVID-19. Заразените с вируса обаче, трябва да получават правилни грижи за облекчаване и лечение на симптомите, а тези в тежко състояние трябва да получават оптимизирано поддържащо лечение. Проучват се някои специфични лечения и те ще преминат през клинични изпитвания. СЗО помага да бъде ускорена научно-изследователската и развойна дейност с редица партньори. (World Health Organization, 2020)

Следните мерки не се препоръчват конкретно като защита срещу COVID-19, защото не са ефективни за вашата защита и дори могат да бъдат вредни:

- Прием на витамин С;
- Пиене на традиционни билкови чайове;
- Носене на множество маски за максимална защита;
- Самолечение с помощта на лекарства, например антибиотици;
- Прилагане на алтернативна медицина без съответни доказателства за ефективност.

При всички случаи, ако имате висока температура, кашлица и затруднено дишане, потърсете отрано медицинска помощ, за да намалите риска от развитие на по-тежка инфекция, и непременно споделете с вашия лекуващ лекар историята на последните си пътувания.

Ваксините срещу пневмония предпазват ли Ви от COVID-19?

Не. Ваксините срещу пневмония като пневмококова ваксина (PV) и ваксина срещу инфекция с Haemophilus influenzae тип B (Hib) не осигуряват защита срещу COVID-19. Вирусът е толкова нов и различен, че се нуждае от специфична ваксина. Изследователите се опитват да разработят такава, а СЗО подкрепя усилията им. Макар че PV и Hib не са ефективни срещу COVID-19, ваксинирането срещу респираторни заболявания е препоръчително за защита на Вашето здраве. (World Health Organization, 2020)

Антибиотиците ефективни ли са за лечение на COVID-19?

Не, антибиотиците не действат срещу вируси, те действат само срещу бактериални инфекции. COVID-19 се причинява от вирус и следователно не трябва да се използват антибиотици като средство за профилактика или лечение. Ако обаче сте хоспитализирани с COVID-19, възможно е да приемате антибиотици, защото е възможна бактериална ко-инфекция. (World Health Organization, 2020)

Трябва ли да бъде спряно лечение с ACEi или ARBs поради повишен риск от усложнения с COVID-19?

Няма доказателства в подкрепа на твърдението, че лечението с ACE инхибитори (ACEi) или блокери на ангиотензиновите рецептори (ARB) може да предразположи отделни лица към неблагоприятни резултати, ако бъдат заразени с COVID-19. Различни научни и професионални общности заявиха, че пациентите трябва да продължат лечението с ACEi и ARB, освен ако не са конкретно посъветвани от лекуващия медицински екип да ги спрат. (British Cardiovascular Society and British Society for Heart Failure, 2020)

Безопасно ли е да се използват NSAI лекарства, включително ибупрофен, за контрол на висока температура и болка при пациенти с COVID-19?

Понастоящем няма убедителни доказателства за установяване на пряка връзка между използването на нестероидни противовъзпалителни лекарства (NSAI) (включително ибупрофен) и повишен риск от заразяване или усложняване на заболяването. (European Medicines Agency, 2020)

Може ли вирусът да мутира преди да бъдат разработени лечение или ваксини?

Да. Всъщност изглежда, че вирусът вече е мутирал и има най-малко два различни щама. Генетичните анализи на 103 генома на SARS-CoV-2 сред населението показват, че тези вируси са се развили в два основни типа (обозначени като L и S). Въпреки че тип L (~70%) преобладава в сравнение с тип S (~30%), установено е, че тип S е предшестващият вариант. (Xiaolu Tang, 2020)

Независимо че и двата типа играят роля в настоящата епидемия, преобладаването на „тип L“ подсказва, че той е по-агресивен. Не бива да се забравя обаче, че вирусите постоянно мутират и не всички мутации са показателни за повишаване на тежестта на заболяването или темповете на предаване. Всъщност различията между двата типа на новия коронавирус са толкова малки, че учените дори не са склонни да ги класифицират като отделни „щамове“. Като се има предвид, че множество групи по света работят за получаване на ваксина, информираността за точния брой щамове (или типове) на вируса е от решаващо значение, защото, за да бъде ефективна, евентуалната ваксина трябва да е насочена към характеристики, които присъстват във всички известни щамове (или типове). За щастие, много от установените генетични различия е малко вероятно да засегнат производството на протеини, което означава, че не би трябвало да има съществени промени в начина на действие на вируса или в симптомите, които причинява. (Technology.org, 2020)

Могат ли мултивитамини и препарати за подсилване на имунитета да предпазят хората от вируса?

Няма доказателства, че някоя от тези стратегии ще доведе до свръхстимулация на имунитета. Макар да е вярно, че нашата физиология изисква витамини и минерали (като витамини A, C и цинк), за да функционира нормално, не е доказано, че по-високите дози стимулират системата да функционира по-добре.
Всяка част от тялото, включително имунната система, функционира по-добре, когато е защитена от атаки от околната среда и когато е подкрепена от стратегии за здравословен живот, между които:

- Отказ от тютюнопушене;
- Прилагане на диета, богата на плодове и зеленчуци;
- Редовни физически упражнения;
- Поддържане на здравословно тегло;
- Избягване на употребата на алкохол, или умерена употреба на алкохол;
- Осигуряване на достатъчно сън;
- Предприемане на мерки за избягване на заразяване, като често миене на ръцете и добра топлинна обработка на месото;
- Стремеж към намаляване на стреса. (Harvard Medical School, 2014)

Могат ли хора, които са се излекували от COVID-19, да се заразят отново?

Имунният отговор на COVID-19 все още не е установен. Малко вероятно е пациенти заразени с MERS-CoV да се заразят повторно скоро след като са се излекували, но още не е известно дали подобна имунна защита ще бъде наблюдавана при пациенти с COVID-19. (Centers for Disease Control and Prevention, 2020)

Ще изчезне ли COVID-19 от само себе си при по-топло време?

По отношение на новия коронавирус SARS-CoV-2, има основание да се очаква, че както други бета-коронавируси, възможно е да се пренася по-ефективно през зимата, отколкото през лятото, макар че механизмът(-ите) за това не е(са) известен(-ни). Очаква се размерът на промяната да е малък и недостатъчен сам по себе си да спре пренасянето на вируса. Въз основа на аналогията с грипната пандемия, очаква се SARS-CoV-2, като нов за хората вирус, да среща по-малък имунитет и следователно да се пренася по-лесно дори извън зимния сезон. Смяната на сезоните и училищната ваканция може и да помогнат, но е малко вероятно да спрат пренасянето. С оглед на прилагане на ефективна политика, необходимо е спешно да се установи дали децата са важни преносители и в такъв случай затварянето на училищата може да помогне за забавяне на пренасянето, или ако не, в такъв случай затварянето на училища би било загуба на ресурси. (Lipsitch, 2020)

Безопасно ли е да се получи писмо или колет от зона, за която е съобщено, че има COVID-19?

Да. Вероятността заразено лице да замърси търговски стоки е малка и рискът да бъде прихванат вирус, който причинява COVID-19, от колет, който е местен, пътувал е и е бил изложен на различни условия и температури, също е малък. (World Health Organization, 2020)

Може ли COVID-19 да се пренася чрез ухапвания от комари?

Не. COVID-19 е респираторен вирус, който се разпространява главно чрез капчици, образувани когато заразено лице кашля или киха, или чрез капчици слюнка или секрет от носа. Засега няма доказателства, че може да се пренася от комари. (World Health Organization, 2020)

Медицинските маски ефективни ли са за защита от зараза?

Носенето на маска е една от профилактичните мерки за ограничаване на разпространението на определени респираторни заболявания, включително COVID-19, в засегнатите зони. Но само носенето на маска не е достатъчно за осигуряване на адекватно ниво на защита и трябва да се вземат и други важни мерки, включително адекватна хигиена на ръцете и други мерки за контрол и предотвратяване на зараза. (World Health Organization, 2020)

Носенето на гумени / латексови ръкавици навън ефективно ли е за предотвратяване на зараза с новия коронавирус?

Не. Редовното измиване на непокритите ви ръце предлага по-добра защита срещу прихващане на COVID-19, отколкото носенето на гумени ръкавици. Замърсяване с COVID-19 може да има и върху гумените ръкавици. Ако след това докоснете лицето си (устата, носа или очите), замърсяването може да Ви зарази. (World Health Organization, 2020).

Защо някои заразени лица показват отрицателни резултати при тестовете?

Защото някои бързи тестове не са толкова чувствителни като другите и защото в зависимост от това колко дълго и колко на брой хора са били заразени с COVID-19, диагностичните техники, които всички са на базата или на полимеразна верижна реакция (PCR), или на обратна транскрипция с полимеразна верижна реакция (RT-PCR), и са насочени към различни части от генома на вируса, не са равностойни.

Бях в засегната зона и имам диария. Възможно ли е това да е COVID-19?

Най-често срещаните симптоми на COVID-19 са висока температура, кашлица и задух. Заболяването може да се прояви и само с други леки симптоми, включително: слабо повишена температура, кашлица, неразположение, ринорея, възпалено гърло, без никакви предупредителни признаци като задух или затруднено дишане, увеличени респираторни секрети (т.е. храчки или хемоптиза), гастроинтестинални симптоми като гадене, повръщане и/или диария, и без промени в психическото състояние (т.е. объркване, летаргия). Но при наличие само на диария, без респираторни симптоми, е малко вероятно това да е заразяване с COVID-19.

Могат ли домашни любимци да разпространяват COVID-19 у дома?

Понастоящем няма доказателства, че домашните животни/любимци като кучета или котки могат да бъдат заразени с COVID-19. Винаги е добра идея обаче да измивате ръцете си със сапун и вода след контакт с домашните любимци. Това Ви предпазва от различни широко разпространени бактерии, като *E coli* и салмонела, които могат да бъдат предавани между домашни любимци и хора. (World Health Organization, 2020)

Пътувах до една от страните с голям брой случаи на COVID-19. Какво трябва да направя?

Счита се, че рискът от излагане на COVID-19 е най-голям за хора, които са пътували до страни или региони с голям брой потвърдени случаи на COVID-19.

Ако сте пътували до някоя от тези страни през последните 14 дни, трябва се наблюдавате за симптоми, да практикувате социално дистанциране – да избягвате струпвания на хора и малки събирания в затворени пространства, и да спазвате разстояние от 1-2 метра между вас и други хора, когато сте навън.

Ако развиете симптоми, трябва незабавно да се изолирате и да потърсите медицинска помощ. Трябва да се обадите на Вашия личен лекар или на местното отделение за спешна медицинска помощ. Кажете на лицето, с което се свържете, къде сте били. Важно е, ако имате симптоми, да не ходите на работа, на училище, в университета, в детски заведения, във фитнес зали или на обществени места, и не бива да използвате обществен транспорт, таксита или услуги със споделен превоз. Ако е необходимо да потърсите медицинска помощ, носете хирургическа маска при установяване на контакт, ако имате такава.

Доколко ефективни са температурните скенери за откриване на хора заразени с новия коронавирус?

Температурните скенери са ефективни за откриване на хора, които имат треска (т.е. имат телесна температура по-висока от нормалната) поради заразяване с новия коронавирус. Те обаче не могат да открият хора, които са заразени, но още не са се разболели и нямат повишена температура. Това е така, защото минават между 2 и 10 дни, преди заразените хора да се разболеят и да развият треска. (World Health Organization, 2020)

Разрушаване на митове

COVID-19 засяга само възрастни хора или хора със съществуващи отпреди заболявания

Хора на всякаква възраст могат да бъдат заразени с SARS-CoV-2 и да развият COVID-19. По-възрастните хора и хора с предшестващи заболявания (като астма, диабет, сърдечно заболяване) изглежда са по-податливи на тежко форма на заболяване след инфектиране с вируса.
СЗО съветва хората от всички възрасти да вземат мерки, за да се предпазят от вируса, например като спазват добра хигиена на ръцете и добра респираторна хигиена. (World Health Organization, 2020)

Трябва да се избягват контакти с хора от

Трябва да се избягва близък контакт с всички лица, които са били в контакт с потвърдени случаи на COVID-19 през предишните 14 дни, независимо от

засегнатите страни, докато не научим повече за заболяването

националността им.

Вирусът е разработен в лаборатория

Учени от много страни са публикували и анализирали геноми на причинителя, коронавирус 2, причиняващ тежък остър респираторен синдром (SARS-CoV-2), и те стигат предимно до заключението, че произходът на този коронавирус е дивата природа, както и на много други появяващи се патогени. Теориите на конспирацията само пораждат страх, слухове и предразсъдъци, които застрашават световното сътрудничество в борбата срещу този вирус. (Charles Calisher, 2020)

По-конкретно, проучванията на генома определено сочат, че новият коронавирус, който причинява Covid-19, е с произход от прилепи и няма конкретни доказателства в подкрепа на идеята, че е създаден в лаборатория. (Gregory, 2020) (Begley, 2020) (Shan-Lu Liu, 2020)

Яденето на чесън може да предотврати COVID-19

Чесънът е здравословна храна и може да има някои антимикробни свойства. Обаче няма доказателства от сегашната епидемия, че яденето на чесън е предпазило хора от COVID-19.

Дим и газ от фойерверки и фишеци предотвратяват заразяване с COVID-19

Не. Вдишването на дим и газ от фойерверк или фишек е опасно и не убива COVID-19.

Пръскането на цялото тяло със спирт или хлор може да убие новия коронавирус

Не. Пръскането на цялото тяло със спирт или хлор няма да убие вируси, които вече са влезли в тялото Ви. Пръскането с такива вещества може да е опасно за дрехите или лигавиците (т.е. очите, устата). Трябва да знаете, че и спиртът, и хлорът могат да бъдат използвани за дезинфектиране на повърхности, но е необходимо да бъдат използвани съобразно съответните препоръки. (World Health Organization, 2020)

Мазането със сусамово олио блокира COVID-19 и не му позволява да проникне в тялото

Не. Сусамовото олио не убива SARS-CoV-2. Има някои химически дезинфектанти, които могат да унищожат SARS-CoV-2 по повърхности. Те включват белина / дезинфектанти на основата на хлор, етерни разтворители, 75% етанол, пероцетна киселина и хлороформ. Те обаче имат слабо или никакво въздействие върху вируса, ако ги поставите върху кожата или под носа си. Дори може да бъде опасно да поставяте тези химикали върху кожата си.

Пиенето на настойка от семена на анасон може да помогне за предотвратяване на заразяване с COVID-19

Настойката от семена на анасон е напитка, която може да има някои хидратиращи свойства. Няма обаче доказателства от настоящата епидемия, че пиенето на настойка от семена на анасон е предпазило хората от COVID-19.

Библиография

Academy of Breastfeeding Medicine. (2020, March 10). *ABM Statement on Coronavirus 2019 (COVID-19)*. Retrieved from https://www.bfmed.org/abm-statement-coronavirus

Begley, S. (2020, January 24). DNA sleuths read the coronavirus genome, tracing its origins and looking for dangerous mutations. *Stat News*. Retrieved from https://www.statnews.com/2020/01/24/dna-sleuths-read-coronavirus-genome-tracing-origins-and-mutations/

British Cardiovascular Society and British Society for Heart Failure. (2020, March 16). *Treatment of patients with ACEi or ARB in relation to COVID-19.* Retrieved from https://www.britishcardiovascularsociety.org/news/ACEi-or-ARB-and-COVID-19#.Xm_GR8MqGdQ.whatsapp

Centers for Disease Control and Prevention. (2020, March 12). *Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) - Frequently Asked Questions and Answers*. Retrieved from https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/faq.html

Centers for Disease Control and Prevention. (2020, February 21). *Healthcare Professionals: Frequently Asked Questions and Answers*. Retrieved from https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/hcp/faq.html

Charles Calisher, D. C. (2020, February 19). Statement in support of the scientists, public health professionals, and medical professionals of China combatting COVID-19. *The Lancet, 395*(10226), PE42-E43 . doi:https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30418-9

Chinese Pharmaceutical Association. (2020). *Coronavirus SARS-CoV-2 Infection: Expert Consensus on Guidance and Prevention Strategies for Hospital Pharmacists and the Pharmacy Workforce (2nd Edition).* Beijing: Chinese Pharmaceutical Association.

European Medicines Agency. (2020, March 18). *EMA gives advice on the use of non-steroidal antiinflammatories for COVID-19 (press release).* Retrieved from https://www.ema.europa.eu/en/news/ema-gives-advice-use-non-steroidal-anti-inflammatories-covid-19

Gregory, J. (2020, February 28). The coronavirus 'infodemic' is real. We rated the websites responsible for it. *Stat News*. Retrieved from https://www.statnews.com/2020/02/28/websites-spreading-coronavirus-misinformation-infodemic/

Harvard Medical School. (2014). *How to boost your immune system*. Retrieved from https://www.health.harvard.edu/staying-healthy/how-to-boost-your-immune-system

Lipsitch, M. (2020). *Seasonality of SARS-CoV-2: Will COVID-19 go away on its own in warmer weather?* (H. T. Health, Ed.) Retrieved from Center for Communicable Disease Dynamics: https://ccdd.hsph.harvard.edu/will-covid-19-go-away-on-its-own-in-warmer-weather/

McIntosh, K. (2020, March 13). Retrieved from UpToDate Coronavirus disease 2019 (COVID-19): Transmission: https://www.uptodate.com/contents/coronavirus-disease-2019-covid-19

McIntosh, K. (2020, March 13). *Coronavirus disease 2019 (COVID-19) - Special situation: Pregnant women*. (M. S. Hirsch, Editor) Retrieved from UpToDate: https://www.uptodate.com/contents/coronavirus-disease-2019-covid-19?search=covid%2019&source=search_result&selectedTitle=1~18&usage_type=default&display_rank=1#H2133052422

Neeltje van Doremalen, D. H.-S. (2020, March 17). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. *New England Journal of Medicine*. Retrieved from https://www.nejm.org/doi/10.1056/NEJMc2004973

Royal Pharmaceutical Society. (2020, January). *Wuhan novel coronavirus - Five key facts for pharmacy teams*. Retrieved from https://www.rpharms.com/resources/pharmacy-guides/wuhan-novel-coronavirus

Shan-Lu Liu, L. J. (2020). No credible evidence supporting claims of the laboratory engineering of SARS-CoV-2. *Emerging Microbes & Infections, 9*(1), 505-507. doi:10.1080/22221751.2020.1733440

Technology.org. (2020, March 9). *The Coronavirus has already Mutated into Two Different Types, Researchers Find*. Retrieved March 13, 2020, from https://www.technology.org/2020/03/09/the-coronavirus-has-already-mutated-into-two-different-types-

researchers-find/

World Health Organization. (2010, April). *Guide to Local Production: WHO-recommended Handrub Formulations.* Retrieved from https://www.who.int/gpsc/5may/Guide_to_Local_Production.pdf

World Health Organization. (2020, January 28). *Advice on the use of masks in the community, during home care and in health care settings in the context of the novel coronavirus (2019-nCoV) outbreak.* Retrieved from https://www.who.int/publications-detail/advice-on-the-use-of-masks-the-community-during-home-care-and-in-health-care-settings-in-the-context-of-the-novel-coronavirus-(2019-ncov)-outbreak

World Health Organization. (2020, March). *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public*. Retrieved from https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public

World Health Organization. (2020, March). *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Myth busters*. Retrieved from https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters

Xiaolu Tang, C. W. (2020, March 3). On the origin and continuing evolution of SARS-CoV-2. *National Science Review*. doi:https://doi.org/10.1093/nsr/nwaa036

Валидност

Настоящият документ първоначално е изготвен въз основа на общоприетите доказателства към 5 февруари 2020 г. Актуализиран е по отношение на номенклатурата на вируса и заболяването на 12 февруари 2020 г., и отново е актуализиран на 26 март 2020 г. съобразно новите налични доказателства.

Отказ от отговорност

Настоящият документ се основава на наличните доказателства и препоръките на авторитетни организации като Световната здравна организация, Центровете за контрол и профилактика на заболявания в САЩ и Европа, и други, както са цитирани към времето на публикуване. Наличните знания за COVID-19 се променят бързо и съответно могат да се променят и тези препоръки. Независимо че МФФ се стреми да поддържа настоящите насоки актуални, за най-нови актуализации препоръчваме да се консултирате с уебсайтовете на тези организации и всички налични нови доказателства.

Благодарности

МФФ благодари на международната работна група, която изготви настоящия документ:

Председател: **Jane Dawson**, FPS – Секция на МФФ за военна и спешна фармация, Нова Зеландия

Marwan Akel, Ливански международен университет, Ливан

Julien Fonsart, Президент на секция по клинична биология на МФФ, Франция

Scarlett Pong, Фармацевтично общество на Хонконг

Eduardo Savio, Уругвайска асоциация по химия и фармация, Уругвай

Lars-Åke Söderlund, Президент на секция за общностни аптеки на МФФ, Швеция

Gonçalo Sousa Pinto, водещ специалист на МФФ по развитие и преобразуване на фармацевтични практики

Jacqueline Surugue, Вицепрезидент на МФФ, болничен фармацевт, Франция

Zhao Rongsheng, Трета болница към Пекинския университет, Фармацевтичен отдел, Заместник-председател на Комисията по болнична фармация при Китайската фармацевтична асоциация; Заместник-председател на Комисията по доказателствено обоснована фармация на Китайската фармацевтична асоциация, Китай

Международна федерация по фармация (FIP)
Andries Bickerweg 5
2517 JP, Хага
Нидерландия
Тел.: +31-70-3021970
Факс: +31-70-3021999
Имейл: fip@fip.org

Документът е преведен от английски на български език от професионална агенция за преводи „Конфидент“ ЕООД по задание на Регионална фармацевтична колегия София-Столична на **Българския фармацевтичен съюз**. При разлика между текстовете на двата езика предимство има оригиналният текст на английски език на Международната федерация по фармация. Авторското право е на Международната федерация по фармация.

www.fip.org/coronavirus
Актуализиран на 26 март 2020 г.

Долуподписаният, Иван Туртуриков, удостоверявам верността на извършения от мен превод от английски на български език на приложения документ. Преводът се състои от 13 (тринадесет) страници.

Преводач: Иван Туртуриков